

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> – Назва з екрану.
2. Кримінальний кодекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> – Назва з екрану.
3. Сучасне кримінальне право України : курс лекцій / А.В. Савченко, В.В. Кузнецов, О.Ф. Штанько – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. – С. 311. – 640 с.
4. Віктимологія : навчальний посібник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни і Б.М. Головкіна. – Харків : Право, 2018. – С. 106. – 308 с.
5. Юрченко О.Ю. Проблеми безпеки дітей в соціальних мережах та Інтернеті (віктимологічний аспект) [Електронний ресурс]. Порівняльно-аналітичне право : електрон. фахове наук. вид. – 2013. № 3-1. – С.336-338. Режим доступу : http://pap.in.ua/3-1_2013/8/Yurchenko%20O.Yu..pdf. – Заголовок з екрана.
6. Віктимологія : учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция» / Т.В. Варчук, К.В. Вишневецкий; под ред. С.Я. Лебедева. – М. : ЮНИТИ-ДАНА : Закон и право, 2008. – С. 86. – 191 с.
7. Франк Л.В. Потерпевший от преступления и проблемы советской виктимологии. – Душанбе, 1977. – С. 110.
8. Джужа А.О. Віктимологічні засади запобігання злочинам в Україні : теорія та практика [Текст]: монографія. – Київ : НАВС, 2017. – 416 с.

Кундельська Ірина Сергіївна,

оперуповноважений відділу протидії організованим формам злочинності у сфері економіки Управління захисту економіки у місті Києві Департаменту захисту економіки Національної поліції України

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИМ ФОРМАМ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Анотація. У доповіді досліджено специфіку організованої злочинності в контекстуальному визначенні законодавства України, розкрито сутність кожного співучасника злочину, наведено фрагмент статистичних даних по кількості виявлених злочинів, які вчинені організованими групами та злочинними організаціями та кількості виявлених осіб, які вчинили злочини у складі організованих груп та злочинних організацій. Також коротко окреслено діяльність Департаменту захисту економіки, в якому одним із пріоритетних

напрямів роботи є протидія організованим формам злочинності у сфері економіки.

Abstract. The report examines the specifics of organized crime in the contextual definition of Ukrainian legislation, discloses the essence of each accomplice in a crime, provides a fragment of statistical data on the number of identified crimes committed by organized groups and criminal organizations and the number of identified individuals who committed crimes within organized groups and criminal organizations. Also, the activities of the Department of Economic Protection are briefly outlined, in which one of the priority areas of work is counteraction to organized forms of crime in the field of economics.

Ключові слова: організована злочинність, співучасть, організатор, виконавець (співвиконавець), пособник, підбурювач, Департамент захисту економіки, Державна служба статистики України.

В результаті переходу України на модернізовану економічну систему активно проявилася організована злочинність у соціально значущих сферах суспільства. Вчинення злочинів у сфері економіки організованими злочинними угрупованнями стає одним із найнебезпечніших чинників, що ускладнюють поточну ситуацію в Україні.

Значимо, що буквально тлумачення терміну «організована» дозволяє віднести до даного виду злочинності будь-які злочини, що характеризуються ознакою організованості. Ця позиція підтримується і на законодавчому рівні: згідно ст. 1 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», під організованою злочинністю розуміється сукупність злочинів, що вчиняються у зв'язку зі створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань [1]. В Кримінальному кодексі України в загальній частині в розділі VI «Співучасть у злочині» міститься стаття 28 «Вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією», яка визначає основні положення щодо відповідальності суб'єктів злочину, які діють спільно [2]. Вона передбачає чотири види злочинних спільнот: 1) група без попередньої змови; 2) група з попередньою змовою; 3) організована група; 4) злочинна організація. Критеріями такої диференціації групової злочинної діяльності виступають наявність і зміст попередньої змови, кількість учасників та ступінь їх організованості.

Значимо, що організована злочинність передбачає «умисну спільну участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину». В Кримінальному кодексі України в загальній частині в розділі VI «Співучасть у злочині» у статті 27 «Види співучасників» вказуються такі види співучасників: організатор, виконавець, підбурювач і пособник [2]. В основу такого поділу співучасників покладені об'єктивні ознаки: характер їх участі у вчиненні злочину.

Кожний з них виконує різні ролі (функції). Так, виконавцем (співвиконавцем) є особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами злочину безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила злочин, передбачений Кримінальним кодексом України [2]. Із цього випливає, що виконавцем визнається особа, яка своїми активними діями чи бездіяльністю виконала у повному обсязі або частково об'єктивну сторону конкретного складу злочину. Причому злочин може бути вчинено як одним, так і двома чи більше виконавцями – співвиконавцями. Між співвиконавцями може бути й розподіл ролей, який як правило завжди має «технічний» характер - у межах виконання об'єктивної сторони одного й того ж складу злочину. Без виконавця немає співучасті, бо тільки він учиняє злочин, задуманий всіма співучасниками, він реалізує умисел інших співучасників. І в цьому розумінні виконавець - визначальна, центральна фігура у співучасті.

Організатором є особа, яка організувала вчинення злочину (злочинів) або керувала його (їх) підготовкою чи вчиненням. Організатором також є особа, яка утворила організовану групу чи злочинну організацію або керувала нею, а також особа, яка забезпечувала фінансування чи організувала приховування злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації [2]. Організатор посідає особливе місце серед співучасників, він головний серед них, як правило, ініціює, регулює і спрямовує всю їхню злочинну діяльність. Діяльність організатора може бути спрямована на вчинення одного чи декількох злочинів (двох чи більше).

У законі вирізняють такі види організаторів злочину:

1) особа, яка організувала вчинення злочину – це співучасник, який ініціює вчинення злочину, об'єднує інших співучасників, спрямовує їхні дії, розподіляє ролі між ними, намічає й розробляє план певного злочину (декількох злочинів), координує діяльність співучасників, розподіляє їхні обов'язки та функції, визначає об'єкти злочину. Організація злочину виявляється у формі змови, доручення, наказу;

2) організатор – особа, яка керувала підготовкою або вчиненням злочину – це співучасник, який виконує головну роль при підготовці або вчиненні конкретного злочину. Дії організатора, який керує підготовкою злочину, полягають в організаційних діях, спрямованих на пошук співучасників, засобів чи знарядь учинення злочину, усунення перешкод, організацію і проведення змови на вчинення злочину, на інші дії. Керуванням учиненням злочину охоплюється: координація дій між співучасниками, їх інструктаж, визначення послідовності їхніх дій, організаційна діяльність щодо приховування злочину і злочинців. При цьому не обов'язково, щоб організатор, як керівник учинення злочину, був на місці злочину: таке керування може здійснюватися по телефону з використанням соціальних мереж WhatsApp, Telegram, які передбачають так звану «функцію безпеки» – шифрування чатів;

3) організатор – особа, яка створила організовану групу чи злочинну організацію або керувала ними. Створення організованої групи чи злочинної організації – це широкий комплекс дій щодо утворення з декількох осіб (трьох і більше) спільного злочинного об'єднання. Ці дії можуть виявлятися у підшуванні співучасників, їх згуртуванні, підбурюванні до злочинної діяльності, розподілу ролей, постановці завдання тощо.

4) організатор – особа, яка забезпечує фінансування злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації;

5) організатор – особа, яка організувала приховування злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, співучасник, який виконує специфічні функції пособницької діяльності у вигляді приховування злочину, злочинців, засобів, слідів злочину, предметів, здобутих злочинним шляхом, взагалі злочинної діяльності злочинних угруповань;

Підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину [2]. Це означає, що підбурювач викликає у виконавця або в інших співучасників бажання й рішучість на вчинення злочину. Підбурювання – це завжди активні дії, які впливають на інших співучасників і за допомогою яких підбурювач породжує у них (найчастіше у виконавця) рішучість і бажання вчинити злочин. Причому підбурюванню притаманне те, що ці дії не пригнічують волю підбурюваного (при погрозах насильством чи фізичному насильстві) і не фальсифікують її (при спонуканні до злочину шляхом омани). Остаточне рішення вчинити злочин належить особі, яку підбурюють. Але бажання (умисел) вчинити його породжує в ній саме підбурювач.

Пособником є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, а також та особа, яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети, або іншим чином сприяти приховуванню злочину [2]. Сприяння вчиненню злочину порадами, вказівками полягає в наданні іншій особі тієї чи іншої інформації щодо найбільш прийнятних способів, прийомів і засобів учинення злочину, а також місця, часу, обставин та об'єктивної обстановки його вчинення.

Відповідно до звіту Державної служби статистики України кількість виявлених злочинів, які вчинені організованими групами та злочинними організаціями з урахуванням даних Державної податкової служби України, даних Генеральної прокуратури України та урахуваючи всі повідомлення про злочини, які вчинені на тимчасово окупованій території та зареєстровані іншими територіальними органами досудового розслідування в державі, включаючи Центральні апарати правоохоронних органів, за 2015 рік виявлено 1197 злочинів, за 2016 рік виявлено 1043 злочинів, за 2017 рік виявлено 1728 злочинів, за

2018 рік здійснюється аналіз. Визначена також кількість виявлених осіб, які вчинили злочини у складі організованих груп та злочинних організацій. Так, у 2015 році – це 570 осіб, у 2016 – 598 осіб, у 2017 – 949 особи [4].

Варто зазначити, що відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», постанов Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 року № 830 «Про утворення територіального органу Національної поліції», від 28 жовтня 2015 року № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію», з метою забезпечення належного функціонування Департаменту захисту економіки Національної поліції України (ДЗЕ НПУ) 07.11.2015 року затверджено Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України №81, відповідно до якого ДЗЕ є міжрегіональним територіальним органом у складі кримінальної поліції Національної поліції України та згідно із законодавством України здійснює оперативно-розшукову діяльність [3]. Одним із пріоритетних напрямів роботи ДЗЕ є протидія організованим формам злочинності у сфері економіки. Так, в розділі «Загальні положення» визначено завдання, функції, права Департаменту, а також права, якими наділені працівники Департаменту, розкрито організацію діяльності Департаменту. Таким чином, на постійній основі здійснюється пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави. При надходженні/встановленні оперативно-значущої інформації щодо вчинення злочинів у сфері економіки оперативними працівниками проводиться комплекс гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Отже, організовані форми злочинності у сфері економіки – явище складне і потребує масу сил та засобів з протидії як з боку держави в особі правоохоронних органів, так і кожного свідомого громадянина України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про організаційно- правові основи боротьби з організованою злочинністю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>.

2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 10 лист. 2018 року: (офіц. Текст). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2018. – 264 с. – (Кодекси України). с. 14.

3. Наказ Національної поліції України від 07.11.2015 року № 81 «Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України».

4. Статистичний збірник «Регіони України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zb_ru1ch2018.pdf.

5. Український юридичний портал «Радник» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info>.

Кідіна Наталя Володимирівна,

аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент ***Кулакова Н. В.***

АСПЕКТИ МЕТОДОЛОГІЇ ПРОГНОЗУВАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Обов'язковою умовою досягнення ефективних результатів у попередженні, а також боротьбі із наслідками соціальних явищ є створення та поступове виконання стратегії щодо усунення причин та умов таких явищ. У боротьбі зі злочинністю неповнолітніх, як соціальним явищем, ця умова знаходить свого відображення в необхідності прогнозування її проявів у різноманітних характеристиках, а також її можливості сприяти заході впливу. Наведене положення є класичною парадигмою в теорії попередження злочинності, яку поділяють кримінологи різних наукових шкіл та напрямків. Однак така позиція не завжди отримує позитивні оцінки на практиці. З метою обґрунтування та перевірки такої гіпотези необхідним є вивчення основних кримінологічних аспектів методологічних основ попередження злочинності, зокрема злочинності неповнолітніх.

Профілактика злочинності є складовою державної політики у сукупності з планами економічного, соціального, політичного розвитку. За таких умов формується не лише системне бачення процесів детермінації кримінальних явищ у їх внутрішній та зовнішній взаємодії. Зокрема формується система заходів щодо усунення причин та умов, що сприяють розвитку та існуванню кримінальних явищ. Ресурси таких можливостей містяться не лише в програмах боротьби зі злочинністю будь-якого рівня застосування, а в планах розвитку соціально необхідних сфер життя, що відповідають дійсності. Якщо брати до уваги, що злочинні прояви притаманні всім сферам життя, то комплексний підхід до усунення негативних явищ є складним процесом одночасного управління різними соціальними сферами життя, іноді з непередбаченими змінами. Особливо складним такий процес управління виявляється у попередженні злочинності неповнолітніх. Це обумовлено віковими, психологічними, емоційними, моральними, соціально-